

ANALÜÜSIMEMO

KELLELE EDASTAMISEKS: Valitsus, poliitikakujundajad

Teema: võõrtööjõud, ränne

Eesmärk ja uurimisküsimused

Analüüsi eesmärgiks on anda ülevaade Eesti immigratsioonipoliitika vajadusest.

Statistikaameti rahvastikuproгноosi¹ kohaselt väheneb Eesti rahvaarv kuni aastani 2040 aastas keskmiselt 4800 inimese võrra. Tööealiste inimeste arv väheneb samal ajal isegi kiiremini ja pensioniealiste arv kasvab. Arvutuslikult jääb edaspidi igal aastal keskmiselt 10000 tööealist inimest puudu, et ülalpeetavate määr tööealistesse jääks samaks. Kõik tööealistest aga ei tööta ega maksa makse. **Tööandjate Keskliidu arvutuste kohaselt peaks immigrandid muude tingimuste samaks jäädes aastani 2040 täitma keskmiselt ca 5000 töökohta aastas², et elatustase ja maksukoormus samale tasemele jätta.**

Praeguste demograafiliste suundumuste jätkudes (eeldusel, et tulumaksu ja ravikindlustuse fond elanikkonna suhtes ning pensionifond pensionäri kohta jääks samaks) tõuseks tulumaksukoormus 2040. aastaks **hõivatu** kohta 10% (16€ kuus) ja sotsiaalmaksukoormus 45% (140€ kuus). **Erasektori hõivatu** kohta kasvaks tulumaksukoormus 17% (32€ kuus) ja sotsiaalmaksukoormus 53% (209€ kuus). Kokku on seega 25 aasta jooksul surve tööjõumaksu koormuse kasvule 30-40% praegusega võrreldes e 150-250 € töötaja kohta kuus. Tulumaksu määra tuleks halvimal juhul tõsta ca 23%-le ja sotsiaalmaksu määra 52%-le. Keskmise brutopalgaga 1100€ kuus puhul tähendaks see nt seda, et kuus makstaks sotsiaalmaksu praeguse 363€ asemel 572€ kuus ja tulumaksu 178€ asemel 210€ kuus. Kui maksukoormuse tase hõivatu kohta jääks praegusele tasemele, tuleks riiklikke pensione vähendada 30-35% ehk praegusest keskmisest kuisest brutopensionist ca 90-100€ (arvestamata pensionifonde).

See vajadus on väiksem, kui tööjõus osalemise määr, tootlikkus või maksustamise tase kasvab, pensionid vähenevad, pensionite finantseerimiseks leitakse muid skeme vmt. Ei ole välistatud, et tehnoloogia areneb vahepeal nii kiiresti, et struktuurse töötuse määr drastiliselt tõuseb ja avaldab omakorda survet kvalifitseeritud tööjõule, kes neid ülal peaks ja koolitaks. Arvutused näitavad, et kui tööjõus osalemise määra suurendada 72%ni, väheneb pikaajaline tööjõu puudujääk nullini. Samas on Eesti tööjõus osalemise määr 69% niigi maailma kõrgemaid (OECD keskmine 2013.a 60% ja Euroopa Liidus 58%).

¹ Alis Tammur jt, Rahvastiku prognoos aastani 2040, Statistikaamet, 2014.

² Hõivatute puudujääk, eeldusel, et ülalpeetavate (rahvaarv-hõivatud) määr jääks 2014 tasemele.

Samuti vähendaks maksukoormust, kui avalikust sektorist töötajaid erasektorisse suunduks. 25% avaliku sektori töötajate suundumine erasektorisse aastaks 2040 kärbiks töajõupuudust 2000-3000 töötajale aastas. Esialgsete arvutuste kohaselt on töövõimereformi, pensioniea tõstmise ja riigisektori koondamisega võimalik täiendavalt töajõuturule tuua ca 50 000 inimest, mis on alla poole reaalsest vajadusest.

Hirmuks, et võõrtöajõud võtab eestimaalaste töö või palga, pole põhjust, kui juhime migratsiooni proaktiivselt. Teiste riikide kogemus näitab uuringute põhjal, et kui suurendada immigrantide osa töajõus 1 protsendi võrra, vähenevad palgad esialgu suurusjärgus 0,03-0,3%, kuid pikemas perspektiivis aitab see keskmist töötasu hoopis 0,6-0,9% kasvatada³. Kasv tuleneb efektiivsus- ja produktiivsuskasvust pikemas perspektiivis. Mõju hõivele leitakse olevat väike. Asendusefekt võib tekkida peamiselt madalama kvalifikatsiooniga töajõus ja maapiirkondades⁴⁵. Ka nendel tingimustel on leitud, et alati ei vahetatud madalapalgalisi kohalikke töötajaid immigrantide vastu välja, vaid immigrantid võimaldasid tööandjatel laieneda ja ka kohalike töötajate töökohad alles hoida⁶.

Headeks näideteks võib tuua Kanada, kus immigrantid moodustavad 21% elanikest, aga majandus kasvab, WEF konkurentsivõime edetabelis on riik 13. kohal, töötuse määr on 7%. Uus-Meremaa elanikest ca 20-25% on välismaal sündinud, töötuse määr on 6%, majandus ja rahvastik kasvab, WEF konkurentsivõime edetabelis ollakse 16. kohal. Võrdluseks: Eesti positsioon konkurentsivõime edetabelites on 30.

Terve maailm võitleb talentide nimel. Nt Kanadal ja USA-l olemas pikaajaline plaan talentide meelitamiseks, Euroopa riikidel üldjuhul mitte. USA-sse võetakse aastas vastu keskmiselt 1,7 mln kõrgharidusega immigranti, Euroopa Liidus 200 tuhat. Ka pagulaskriisist olev Saksamaa on siiski aktiivne talenditsijana – loodud on kõrgkvalifitseeritud töajõu infovõrk Make-it-in-germany.de ja alustatud pilootprojektidega koostöös Bosnia ja Hertsegoviina, Serbia, Tuneesia, Indoneesia, India ja Vietnamiga. Eesti võimalused võrreldes USA, Saksamaa, Hollandi, Suur-Britannia jt rahvusvaheliste majandusikoonidega talentide või üldse tööinimese ligimeelitamiseks ja hoidmiseks on ilmselt märksa kesisemad. Eesti positsioon World Economic Forumi konkurentsivõime indeksis 2015-2016 oli talentide meelitamise ja hoidmise osas 140 riigist vastavalt 86. ja 93.

Euroopa Liidu tööealine elanikkond väheneb järgmise 50 aasta jooksul 45 mln inimese võrra (13,5%). Et naabritega konkureerida, peame senisest enam mõtlema, kuidas siia inimesi saada. Diskussioonis välistöajõu vajaduse ja migratsiooni plusside-miinuste üle on teenimatult vähe tähelepanu saanud suuremast rahvaarvust ja mitmekesisusest tulenevad positiivsed mõjud: kaupade ja teenuste ning kultuuri mitmekesisustumine, suurem turg, majanduse tugevnemine, ärivõimaluste ja silmaringi avardumine, genofond jne. Immigratsiooniga kaasnevaid riske on võimalik hajutada, kui immigratsioonile läheneda proaktiivselt.

³ Nijkamp, P., Migration Impact Assessment: A Review of Evidence-Based Findings, 2012.

⁴ Nijkamp, P., Migration Impact Assessment: A Review of Evidence-Based Findings, 2012.

⁵ Südekum, J., Wolf, K., Blien, U., The Effects of Cultural Diversity on Regional Labour Markets in Germany, 2008.

⁶ Malchow-Møller, N., Munch, J.R., Skaksen, J.R., Do Immigrants Take the Jobs of Native Workers? 2009.

Töörände küsimus on kahtlemata majanduslik küsimus ja samal ajal mõistame, et tegemist on ka julgeoleku- ja kultuuriküsimusega. Ometi ei saa töömigratsiooni pidada pelgalt ettevõtjate tööjõuprobleemiks. Kui meie töötajate ja ettevõtjate koormus Eesti riigi ülalpidamiseks kasvab sel määral, siis me riskime tegelikult märksa enamaga – Eestist saab ilus ja puhas, samuti homogeense rahvastikuga, aga vaene ja arenemisvõimetu riik, kust elujõuline elanik parema meelega lahkub.

Kuigi tööandjad ei ole väga huvitatud võõrtööjõu palkamisest ja eelistavad kohalikke inimesi, siis numbrid kõnelevad enese eest. Kui valitsus suudab näidata reaalseid allikaid kahaneva töötajaskonna kompenseerimiseks, siis on see positiivne ja meelsasti arutame neid. Aga probleemi eitamine ega soovmõtlemine, et Eesti naised hakkavad peatselt palju enam sünnitama (ja seda Eestis), ei vii edasi.